

**Профспілка трудящих
металургійної і гірничодобувної
промисловості України**

ПРОФСПІЛКА

Спеціальний випуск

**Основні положення Закону України
«Про акціонерні товариства»
та практичні поради
профспілковим комітетам
Методичний посібник**

Дніпропетровськ

“ПРОФСПІЛКА”
Спеціальний випуск

Свідоцтво про реєстрацію
№ 12929–1814 Р

Засновник і видавець:
Центральний комітет Профспілки
металургів і гірників України
Голова ЦК ПМГУ: Володимир Казаченко

Матеріали підготували:
Управління соціально-економічного, правового захисту,
трудових відносин ЦК ПМГУ,
Інформаційно-аналітичний центр ЦК ПМГУ

Адреса: Україна, м. Дніпропетровськ,
пл. Леніна, 1, 49000
Тел.: 791-01-74, 791-19-31
www.pmgd.dp.ua
infocentre@email.com.ua

Здано до друку 02.02.2009 р.

Друк: ПВТКП “ПАФ”, ДП № 12
м. Дніпропетровськ
Наклад 500 прим. Зам. № 36

ЗМІСТ

1. Основні положення Закону України «Про акціонерні товариства»	5
2. Порівняльна характеристика основних елементів системи корпоративного управління згідно із Законом «Про господарські товариства» та Законом «Про акціонерні товариства».....	23
3. Недоліки Закону «Про акціонерні товариства»	29
4. Практичні поради профспілковим комітетам щодо використання у своїй роботі окремих нововведень Закону «Про акціонерні товариства».....	31
Додаток	36

У вересні 2008 року Верховна Рада прийняла внесений Кабінетом Міністрів **Закон України «Про акціонерні товариства»**. Він є досить важливим документом для вітчизняної економіки, оскільки являє собою своєрідну конституцію корпоративного управління.

Закон усуває багато існуючих прогалин законодавства у цій сфері, а також концептуально в значній мірі вирішує проблеми забезпечення та збалансування інтересів акціонерних товариств, акціонерів, кредиторів, працівників та держави в цілому.

Норми Закону багато в чому відповідають міжнародним стандартам корпоративного управління, частково узгоджені з «Принципами корпоративного управління України» та «Рекомендаціями з найкращої практики корпоративного управління для акціонерних товариств України».

Як зазначено в документі, **Закон набирає чинності через шість місяців з дня його опублікування, тобто: з 29 квітня 2009 року**, крім другого речення частини другої Статті 20 (а саме: «Акції товариств існують виключно в бездокументарній формі»), яке **набирає чинності через два роки з дня опублікування цього Закону**.

Через два роки з дня набрання чинності цим Законом втрачають чинність Статті 1-49 Закону України «Про господарські товариства» (який до цього був базовим) у частині, що стосується акціонерних товариств.

Варто зазначити, що новостворені акціонерні товариства мають функціонувати у відповідності з новим Законом. У свою чергу, **статuti та інші внутрішні документи** акціонерних товариств, утворених до набрання чинності цим Законом, **підлягатимуть приведенню у відповідність до його норм не пізніше, ніж протягом двох років з моменту набрання чинності цим Законом**.

Враховуючи, що текст Закону досить значний за обсягом та непростий для сприйняття, вважаємо за доцільне спочатку розглянути його ключові положення.

1. Основні положення Закону «Про акціонерні товариства»

Новий Закон містить ряд важливих нововведень щодо створення, функціонування, реорганізації та припинення акціонерних товариств. Частина з них безпосередньо стосується працівників-акціонерів та профспілкових комітетів, а тому заслуговує ретельного вивчення та врахування у профспілковій роботі. Серед нововведень Закону, зокрема, необхідно виділити та звернути увагу профспілкового активу на такі.

У **Статті 3** Закону дається більш точне визначення поняття акціонерного товариства та його правового статусу: **акціонерне товариство (АТ)** – це господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями.

Закон запроваджує новий поділ акціонерних товариств на типи відповідно до міжнародної практики. Згідно з документом **замість відкритих та закритих АТ тепер в Україні буде два типи акціонерних товариств – публічні та приватні.**

При цьому, кількісний склад акціонерів приватного акціонерного товариства не може перевищувати 100 акціонерів.

Публічне акціонерне товариство може здійснювати публічне та приватне розміщення акцій.

Приватне акціонерне товариство може здійснювати тільки приватне розміщення акцій. У разі прийняття загальними зборами приватного акціонерного товариства рішення про здійснення публічного розміщення акцій до статуту товариства вносяться відповідні зміни, у тому числі про зміну типу товариства – з приватного на публічне.

Публічне акціонерне товариство зобов'язане пройти процедуру **лістингу** і входити до реєстру хоча б однієї фондової біржі (**Лістинг** (англ. listing) в перекладі з англійської мови означає складання списків (реєстр, буквально «включення до списку»). В сучасній термінології фондового ринку лістинг означає допуск цінних паперів до обігу і котирування на фондовій біржі після перевірки фінансового стану емітента з наступною процедурою підтримки біржового курсу цінних паперів. Лістинг включає в себе широкий комплекс заходів щодо проведення економічної експертизи АТ, маркетингу – вивчення

попиту та пропозиції, а також котирування цінних паперів – визначення біржових курсів).

Така вимога дозволить покращити ситуацію на ринку акцій, сприятиме підвищенню його ліквідності, а також прозорості та відкритості акціонерних товариств.

Стаття 13 Закону визначає, що **статут АТ обов'язково повинен містити відомості про:**

1) повне та скорочене найменування товариства українською мовою;

2) тип товариства;

3) розмір статутного капіталу;

4) розмір резервного капіталу;

5) номінальну вартість і загальну кількість акцій, кількість кожного типу розміщених товариством акцій, у тому числі кількість кожного класу привілейованих акцій, а також наслідки невиконання зобов'язань з викупу акцій;

6) умови та порядок конвертації привілейованих акцій певного класу у прості акції товариства чи у привілейовані акції іншого класу у випадках, якщо товариством передбачений випуск привілейованих акцій;

7) права акціонерів – власників привілейованих акцій кожного класу;

8) наявність переважного права акціонерів приватного товариства на придбання акцій цього товариства, які пропонуються їх власником до продажу третій особі, та порядок його реалізації;

9) порядок повідомлення акціонерів про виплату дивідендів;

10) порядок скликання та проведення загальних зборів;

11) компетенцію загальних зборів;

12) спосіб повідомлення акціонерів про зміни у порядку денному загальних зборів;

13) склад органів товариства та їх компетенцію, порядок утворення, обрання і відкликання їх членів та прийняття ними рішень, а також порядок зміни складу органів товариства та їх компетенції;

14) порядок внесення змін до статуту;

15) порядок припинення товариства.

Статутом акціонерного товариства **не може бути передбачено надання засновникам товариства додаткових прав чи повноважень.**

Типи та класи цінних паперів акціонерного товариства, правовий статус, порядок їх емісії, визначення ціни, особливості обігу визначаються у **Статтях 20-24 Закону**.

Акція товариства посвідчує корпоративні права акціонера щодо цього акціонерного товариства. Усі акції товариства є іменними та існують виключно в бездокументарній формі.

Акціонерне товариство може здійснювати розміщення акцій двох типів – простих та привілейованих. Статутом товариства може передбачатися розміщення одного чи кількох класів привілейованих акцій, що надають їх власникам різні права.

Товариство не може встановлювати обмеження щодо кількості акцій або кількості голосів за акціями, що належать одному акціонеру.

Прості акції товариства не підлягають конвертації у привілейовані акції або інші цінні папери акціонерного товариства.

Частина привілейованих акцій у розмірі статутного капіталу акціонерного товариства **не може перевищувати 25 відсотків**.

Законом встановлено, що публічне акціонерне товариство зобов'язане пройти процедуру лістингу та залишатися у біржовому реєстрі принаймні на одній фондовій біржі.

Укладання договорів купівлі-продажу акцій публічного акціонерного товариства, яке пройшло процедуру лістингу на фондовій біржі, здійснюється лише на цій фондовій біржі.

Акції приватного акціонерного товариства не можуть купуватися та/або продаватися на фондовій біржі, за винятком продажу шляхом проведення на біржі аукціону.

Правочини щодо акцій вчиняються в письмовій формі.

Законом чітко визначено обсяги прав і обов'язків акціонерів різних груп.

У **Статті 25** дається перелік прав акціонерів – власників простих акцій. Кожною простою акцією акціонерного товариства її власнику-акціонеру надається однакова сукупність прав, включаючи права на:

- 1) участь в управлінні акціонерним товариством;
- 2) отримання дивідендів;
- 3) отримання у разі ліквідації товариства частини його майна або вартості;

4) отримання інформації про господарську діяльність акціонерного товариства.

Одна проста акція товариства надає акціонеру один голос для вирішення кожного питання на загальних зборах, крім випадків проведеного кумулятивного голосування.

Акціонери – власники простих акцій товариства можуть мати й інші права, передбачені актами законодавства та статутом акціонерного товариства.

Стаття 26 визначає права акціонерів – власників привілейованих акцій. Кожною привілейованою акцією одного класу її власнику – акціонеру надається однакова сукупність прав.

У статуті акціонерного товариства визначається обсяг прав, які надаються акціонеру – власнику кожного класу привілейованих акцій, у тому числі визначаються:

- 1) розмір і черговість виплати дивідендів;
- 2) ліквідаційна вартість і черговість виплат у разі ліквідації товариства;
- 3) випадки та умови конвертації привілейованих акцій цього класу у привілейовані акції іншого класу, прості акції або інші цінні папери;
- 4) порядок отримання інформації.

Акціонерне товариство виплачує дивіденди за привілейованими акціями в установленому статутом розмірі, крім окремих випадків, передбачених частиною другою статті 31 Закону.

Акціонери – власники привілейованих акцій товариства мають право голосу тільки у випадках, передбачених Законом та статутом АТ.

У **Статті 27** Закону визначається переважне право акціонерів при додатковій емісії акцій. Це:

– право акціонера – власника простих акцій придбавати розміщені товариством прості акції пропорційно частці належних йому простих акцій у загальній кількості простих акцій;

– право акціонера – власника привілейованих акцій придбавати розміщені товариством привілейовані акції цього або іншого класу, якщо акції такого класу надають їх власникам перевагу щодо черговості отримання дивідендів чи виплат у разі ліквідації товариства, пропорційно частці належних акціонеру привілейованих акцій певного класу у загальній кількості привілейованих акцій цього класу.

Особливе значення для трудових колективів і профспілкових комітетів має **Стаття 28** Закону, яка містить норму, спрямовану на захист прав акціонерів – працівників товариства. Згідно з нею:

посадові особи органів акціонерного товариства та інші особи, які перебувають з товариством у трудових відносинах, не мають права вимагати від акціонера – працівника товариства надання відомостей про те, як він голосував чи як має намір голосувати на загальних зборах, або про відчуження акціонером – працівником товариства своїх акцій чи намір їх відчуження, або вимагати передачі довіреності на участь у загальних зборах.

У разі порушення вимог цієї статті посадова особа товариства притягається до адміністративної і майнової відповідальності, звільняється із займаної посади, трудовий (цивільно-правовий) договір з нею розривається відповідно до закону.

Поряд з правами, акціонери мають певні обов'язки, які визначає **Стаття 29** Закону:

- дотримуватися статуту, інших внутрішніх документів АТ;
- виконувати рішення загальних зборів, інших органів АТ;
- виконувати свої зобов'язання перед товариством, у тому числі пов'язані з майновою участю;
- оплачувати акції у розмірі, в порядку та засобами, що передбачені статутом АТ;
- не розголошувати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію про діяльність товариства.

Визначення поняття дивіденду та порядок виплати дивідендів акціонерам дається у **Статті 30** Закону.

Товариство виплачує дивіденди виключно грошовими коштами.

Виплата дивідендів здійснюється з чистого прибутку звітного року та/або нерозподіленого прибутку в обсязі, встановленому рішенням загальних зборів акціонерного товариства, у строк не пізніше шести місяців після закінчення звітного року.

У разі відсутності або недостатності чистого прибутку звітного року та нерозподіленого прибутку минулих років виплата дивідендів за привілейованими акціями здійснюється за рахунок резервного капіталу товариства.

Рішення про виплату дивідендів та їх розмір за простими акціями приймається загальними зборами акціонерного товариства.

Розмір дивідендів за привілейованими акціями всіх класів визначається у статуті акціонерного товариства.

Ключове місце у тексті Закону належить частині, яка присвячена органам управління акціонерного товариства: загальним зборам акціонерів, наглядовій раді, виконавчому органу товариства, ревізійній комісії (ревізору).

Профспілковим комітетам рекомендується приділити особливу увагу цьому розділу Закону, оскільки він включає ряд важливих для трудових колективів і працівників-акціонерів норм.

Вищим органом управління акціонерного товариства є загальні збори. Загальні збори можуть вирішувати будь-які питання діяльності товариства.

Закон визначає перелік питань, вирішення яких відноситься до виключної компетенції загальних зборів, зокрема:

- 1) визначення основних напрямів діяльності АТ;
- 2) внесення змін до статуту товариства;
- 3) прийняття рішення про зміну типу товариства;
- 4) прийняття рішення про розміщення акцій;
- 5) прийняття рішення про збільшення/зменшення статутного капіталу;
- 6) прийняття рішення про дроблення або консолідацію акцій;
- 7) затвердження внутрішніх положень АТ;
- 8) затвердження річного звіту товариства;
- 9) розподіл прибутку і збитків товариства;
- 10) прийняття рішення про викуп товариством розміщених ним акцій;
- 11) затвердження розміру річних дивідендів;
- 12) прийняття рішень з питань порядку проведення загальних зборів;
- 13) обрання членів органів товариства та прийняття рішень про припинення їх повноважень;
- 14) затвердження висновків ревізійної комісії (ревізора), прийняття рішення про дострокове припинення їх повноважень;

- 15) прийняття рішення про виділ та припинення товариства;
- 16) затвердження принципів (кодексу) корпоративного управління товариства;
- 17) обрання комісії з припинення акціонерного товариства;
- 18) вирішення інших питань, що належать до виключної компетенції загальних зборів.

Повноваження з вирішення питань, що належать до виключної компетенції загальних зборів, не можуть бути передані іншим органам товариства.

Статтю 34 визначається перелік осіб, які мають право на участь у загальних зборах акціонерів.

У загальних зборах акціонерного товариства можуть брати участь особи, включені до переліку акціонерів, які мають право на таку участь, або їх представники. На загальних зборах **за запрошенням** особи, яка скликає загальні збори, також можуть бути присутні представник аудитора товариства та посадові особи товариства незалежно від володіння ними акціями цього товариства, **представник органу, який відповідно до статуту представляє права та інтереси трудового колективу.**

Законом визначено, що повідомлення про проведення загальних зборів має містити такі дані:

- 1) повне найменування та місцезнаходження товариства;
- 2) дата, час та місце (із зазначенням номера кімнати, офісу або залу, куди мають прибути акціонери) проведення загальних зборів;
- 3) час початку і закінчення реєстрації акціонерів для участі у загальних зборах;
- 4) дата складення переліку акціонерів, які мають право на участь у загальних зборах;
- 5) перелік питань, що виносяться на голосування;
- 6) порядок ознайомлення акціонерів з матеріалами, з якими вони можуть ознайомитися під час підготовки до загальних зборів.

Загальні збори акціонерів проводяться на території України, в межах населеного пункту за місцезнаходженням товариства, крім випадків, коли на день скликання загальних зборів 100 відсотками акцій товариства володіють іноземці, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, а також міжнародні організації.

Стаття 36 Закону чітко визначає порядок ознайомлення акціонерів з матеріалами і документами з питань, які виносяться на розгляд загальних зборів.

Від дати надіслання повідомлення про проведення загальних зборів до дати проведення загальних зборів акціонерне товариство повинно надати акціонерам можливість ознайомитися з документами, необхідними для прийняття рішень з питань порядку денного, за місцезнаходженням товариства у робочі дні, робочий час та в доступному місці, а в день проведення загальних зборів – також у місці їх проведення. У повідомленні про проведення загальних зборів вказуються конкретно визначене місце для ознайомлення (номер кімнати, офісу тощо) та посадова особа товариства, відповідальна за порядок ознайомлення акціонерів з документами.

Акціонер до проведення зборів за запитом має можливість ознайомитися з проектом (проектами) рішення з питань порядку денного.

Стаття 39 регламентує порядок здійснення представництва акціонерів. Представником акціонера на загальних зборах акціонерного товариства може бути фізична особа або уповноважена особа юридичної особи, а також уповноважена особа держави чи територіальної громади.

Посадові особи органів товариства та їх афілійовані особи не можуть бути представниками інших акціонерів товариства на загальних зборах.

Представником акціонера – фізичної чи юридичної особи на загальних зборах акціонерного товариства може бути інша фізична особа або уповноважена особа юридичної особи, а представником акціонера – держави чи територіальної громади – уповноважена особа органу, що здійснює управління державним чи комунальним майном.

Акціонер має право призначити свого представника постійно або на певний строк.

Довіреність на право участі та голосування на загальних зборах може посвідчуватися реєстратором, депозитарієм, зберігачем, нотаріусом та іншими посадовими особами, які вчиняють нотаріальні дії, чи в іншому передбаченому законодавством порядку.

Довіреність на право участі та голосування на загальних зборах акціонерного товариства може містити завдання щодо голо-

сування, тобто перелік питань порядку денного загальних зборів із зазначенням того, як і за яке (проти якого) рішення потрібно проголосувати. Під час голосування на загальних зборах представник повинен голосувати саме так, як передбачено завданням щодо голосування. Якщо довіреність не містить завдання щодо голосування, представник вирішує всі питання щодо голосування на загальних зборах акціонерів на свій розсуд.

Акціонер має право у будь-який час відкликати чи замінити свого представника на загальних зборах акціонерного товариства.

Надання довіреності на право участі та голосування на загальних зборах не виключає право участі на цих загальних зборах акціонера, який видав довіреність, замість свого представника.

Наявність кворуму загальних зборів визначається реєстраційною комісією на момент закінчення реєстрації акціонерів для участі у загальних зборах акціонерного товариства.

Загальні збори акціонерного товариства мають **кворум** за умови реєстрації для участі у них акціонерів, які сукупно є власниками **не менш як 60 відсотків голосуючих акцій**.

У період між проведенням загальних зборів акціонерів важлива роль належить наглядовій раді акціонерного товариства.

Наглядова рада АТ є органом, що здійснює захист прав акціонерів товариства, і в межах компетенції, визначеної статутом та цим Законом, контролює та регулює діяльність виконавчого органу.

До компетенції наглядової ради належить вирішення питань, передбачених Законом, статутом, а також переданих на вирішення наглядової ради загальними зборами.

Закон суттєво розширює перелік питань, які належать до виключної компетенції наглядової ради. Зокрема, вона здійснює:

1) прийняття рішення про проведення чергових та позачергових загальних зборів на вимогу акціонерів або за пропозицією виконавчого органу;

2) підготовку порядку денного загальних зборів, прийняття рішення про дату їх проведення та про включення пропозицій до порядку денного, крім скликання акціонерами позачергових загальних зборів;

3) затвердження ринкової вартості майна у випадках, передбачених Законом;

4) обрання та відкликання повноважень голови і членів виконавчого органу;

5) затвердження умов цивільно-правових, трудових договорів, які укладатимуться з членами виконавчого органу, встановлення розміру їх винагороди;

6) прийняття рішення про відсторонення голови виконавчого органу від виконання його повноважень та обрання особи, яка тимчасово здійснюватиме повноваження голови виконавчого органу;

7) обрання та припинення повноважень голови і членів інших органів товариства;

8) обрання реєстраційної комісії, за винятком випадків, встановлених Законом;

9) визначення дати складення переліку осіб, які мають право на отримання дивідендів, порядку та строків виплати дивідендів;

10) визначення дати складення переліку акціонерів, які мають бути повідомлені про проведення загальних зборів та мають право на участь у загальних зборах;

11) вирішення питань про участь товариства у промислово-фінансових групах та інших об'єднаннях, про заснування інших юридичних осіб;

12) вирішення питань, в разі злиття, приєднання, поділу, виділу або перетворення товариства;

13) прийняття рішення про вчинення значних правочинів у випадках, передбачених частиною першою статті 70 Закону;

14) визначення ймовірності визнання товариства неплатоспроможним внаслідок прийняття ним на себе зобов'язань або їх виконання, у тому числі внаслідок виплати дивідендів або викупу акцій;

15) надсилання пропозицій акціонерам про придбання особою (особами, що діють спільно) значного пакета акцій;

16) вирішення інших питань, що належать до виключної компетенції наглядової ради згідно із законом або статутом АТ.

Питання, що належать до виключної компетенції наглядової ради акціонерного товариства, не можуть вирішуватися іншими органами товариства, крім загальних зборів, за винятком випадків, встановлених Законом.

У **Статті 53** Закону визначається порядок обрання членів наглядової ради, **а щодо членів наглядової ради публічного акціонерного товариства – запроваджується кумулятивний принцип обрання.**

(За Законом, **кумулятивне голосування** – це голосування під час обрання органів товариства, коли загальна кількість голосів акціонера помножується на кількість членів органу акціонерного товариства, що обираються, а акціонер має право віддати всі підраховані таким чином голоси за одного кандидата або розподілити їх між кількома кандидатами).

Члени наглядової ради акціонерного товариства обираються з числа фізичних осіб, які мають повну дієздатність.

Повноваження члена наглядової ради дійсні з моменту його затвердження рішенням загальних зборів товариства.

Обрання членів наглядової ради публічного товариства здійснюється виключно шляхом кумулятивного голосування.

Запровадження такого принципу формування наглядової ради надає можливість працівникам-акціонерам шляхом об'єднання і концентрації голосів забезпечити обрання до наглядової ради свого представника.

Одна й та сама особа може обиратися до складу наглядової ради неодноразово.

Член наглядової ради не може бути одночасно членом виконавчого органу та/або членом ревізійної комісії (ревізором) цього товариства.

Кількісний склад наглядової ради встановлюється загальними зборами. До складу наглядової ради в товариствах з кількістю акціонерів – власників простих акцій від 100 до 1000 осіб повинні входити не менше ніж п'ять осіб, з кількістю понад 1000 – не менше ніж сім осіб, а в товариствах з кількістю акціонерів – власників простих акцій понад 10000 осіб – не менше ніж дев'ять осіб.

Член наглядової ради здійснює свої повноваження на підставі договору з товариством.

Порядок скликання і проведення засідання наглядової ради визначає **Стаття 55** Закону. Засідання наглядової ради скликаються за ініціативою голови наглядової ради або на вимогу члена наглядової ради.

Засідання наглядової ради також скликаються на вимогу ревізійної комісії, виконавчого органу чи його члена, інших осіб, визначених статутом акціонерного товариства, які беруть участь у засіданні наглядової ради.

На вимогу наглядової ради в її засіданні або в розгляді окремих питань порядку денного засідання беруть участь члени виконавчого органу та інші визначені нею особи в порядку, встановленому положенням про наглядову раду.

У засіданні наглядової ради на її запрошення з правом дорадчого голосу можуть брати участь представники профспілкового органу, який підписав колективний договір від імені трудового колективу.

Засідання наглядової ради проводяться в міру необхідності з періодичністю, визначеною статутом, але не рідше одного разу на квартал.

Важливим нововведенням Закону є запровадження комітетів наглядової ради та інституту корпоративного секретаря.

Наглядова рада акціонерного товариства може утворювати постійні чи тимчасові комітети з числа її членів для вивчення і підготовки питань, що належать до компетенції наглядової ради.

В акціонерному товаристві можуть утворюватися комітети з питань аудиту та з питань інформаційної політики товариства.

Очолюють комітети члени наглядової ради, обрані за пропозицією акціонера, який не контролює діяльність цього товариства.

Порядок утворення і діяльності комітетів встановлюється статутом або положенням про наглядову раду товариства.

Наглядова рада за пропозицією голови наглядової ради у встановленому порядку має право обрати корпоративного секретаря. Корпоративний секретар є особою, яка відповідає за взаємодію акціонерного товариства з акціонерами та/або інвесторами.

Статті 58-61 Закону визначають **засади діяльності виконавчого органу акціонерного товариства.** Виконавчий орган акціонерного товариства здійснює управління поточною діяльністю товариства.

До компетенції виконавчого органу належить вирішення всіх питань, пов'язаних з керівництвом поточною діяльністю товариства, крім питань, що належать до виключної компетенції загальних зборів та наглядової ради.

Виконавчий орган акціонерного товариства підзвітний загальним зборам і наглядовій раді, організовує виконання їх рішень. Виконавчий орган діє від імені акціонерного товариства у межах, встановлених статутом акціонерного товариства і законом.

Виконавчий орган акціонерного товариства може бути колегіальним (правління, дирекція) або одноосібним (директор, генеральний директор).

Кількісний склад виконавчого органу, порядок призначення його членів визначаються статутом товариства. Порядок скликання та проведення засідань колегіального виконавчого органу встановлюється статутом або положенням про виконавчий орган акціонерного товариства.

Кожний член колегіального виконавчого органу має право вимагати проведення засідання колегіального виконавчого органу та вносити питання до порядку денного засідання.

Члени наглядової ради, **а також представник профспілкового органу, який підписав колективний договір від імені трудового колективу, мають право бути присутніми на засіданнях колегіального виконавчого органу.**

На засіданні колегіального виконавчого органу ведеться протокол. **Протокол засідання колегіального виконавчого органу підписується головою та надається для ознайомлення на вимогу члена колегіального виконавчого органу, члена наглядової ради або представника профспілкового органу, який підписав колективний договір від імені трудового колективу.**

З метою створення умов для викорінення такого негативного явища як рейдерство, **Законом запроваджено спеціальний механізм придбання значного пакета акцій товариства.**

Згідно з ним, особа (особи, що діють спільно), яка має намір придбати акції, що з урахуванням кількості акцій, які належать їй та її афілійованим особам, становитимуть 10 і більше відсотків простих акцій товариства (далі – значний пакет акцій), зобов'язана не пізніше ніж за 30 днів до дати придбання значного пакета акцій подати товариству письмове повідомлення про свій намір та оприлюднити його. Оприлюднення повідомлення здійснюється шляхом надання його Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку, кожній біржі, на якій товариство пройшло процедуру лістингу, та опублікування в офіційному друкованому органі.

У повідомленні зазначаються кількість, тип та/або клас акцій товариства, що належать особі (кожній з осіб, що діють спільно) та кожній з її афілійованих осіб, а також кількість простих акцій товариства, які особа (особи, що діють спільно) має намір придбати.

Товариство, значний пакет акцій якого придбавається, не має права вживати заходів з метою перешкоджання такому придбанню.

Стаття 65 Закону накладає на покупця контрольного пакета акцій товариства певні зобов'язання, а саме:

особа (особи, що діють спільно), яка придбала 50 і більше відсотків простих акцій товариства (далі – контрольний пакет акцій), протягом 20 днів з дати придбання контрольного пакета акцій зобов'язана запропонувати всім акціонерам придбати у них прості акції товариства, крім випадків придбання контрольного пакета акцій у процесі приватизації.

Зазначена особа (особи, що діють спільно) надсилає до товариства публічну не відкличну пропозицію (оферту) для всіх акціонерів – власників простих акцій товариства про придбання акцій на адресу за місцезнаходженням товариства на ім'я наглядової ради або виконавчого органу (якщо утворення наглядової ради не передбачено статутом товариства) та повідомляє про це Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку і кожну фондову біржу (біржі), на якій товариство пройшло процедуру лістингу. Наглядова рада (або виконавчий орган товариства, якщо утворення наглядової ради не передбачено статутом товариства) зобов'язана надіслати зазначену письмову пропозицію кожному акціонеру відповідно до реєстру акціонерів товариства протягом 10 днів з моменту отримання відповідних документів від особи (осіб, що діють спільно).

Пропозиція акціонерам про придбання належних їм акцій має містити дані, перелік яких визначено Законом.

Строк, протягом якого акціонери можуть повідомити особу (осіб, що діють спільно), яка придбала контрольний пакет акцій, щодо прийняття пропозиції про придбання акцій, має становити від 30 до 60 днів з дати надходження пропозиції.

Ціна придбання акцій не може бути меншою за ринкову ціну.

Протягом 30 днів після закінчення зазначеного у пропозиції строку особа (особи), яка придбала контрольний пакет акцій, повинна сплатити акціонерам, які прийняли пропозицію, вартість їхніх акцій виходячи із зазначеної у пропозиції ціни придбання.

Стаття 68 Закону запроваджує обов'язковий (за певних умов) викуп акціонерним товариством акцій на вимогу акціонерів.

Кожний акціонер – власник простих акцій товариства має право вимагати здійснення обов'язкового викупу акціонерним товариством належних йому голосуючих акцій, **якщо він зареєструвався для участі у загальних зборах та голосував проти прийняття загальними зборами рішення про:**

- 1) злиття, приєднання, поділ, перетворення, виділ товариства, зміну його типу з публічного на приватне;
- 2) вчинення товариством значного правочину;
- 3) зміну розміру статутного капіталу.

Кожний акціонер – власник привілейованих акцій має право вимагати здійснення обов'язкового викупу товариством належних йому привілейованих акцій, **якщо він зареєструвався для участі у загальних зборах та голосував проти прийняття загальними зборами рішення про:**

- 1) внесення змін до статуту товариства, якими передбачається розміщення нового класу привілейованих акцій, власники яких матимуть перевагу щодо черговості отримання дивідендів чи виплат під час ліквідації акціонерного товариства;
- 2) розширення обсягу прав акціонерів – власників розміщених класів привілейованих акцій, які мають перевагу щодо черговості отримання дивідендів чи виплат під час ліквідації акціонерного товариства.

Акціонерне товариство у випадках, передбачених цією статтею, зобов'язане викупити належні акціонерів акції. При цьому, ціна викупу акцій не може бути меншою, ніж їх ринкова вартість.

Для проведення перевірки фінансово-господарської діяльності акціонерного товариства **загальні збори обирають ревізійну комісію (ревізора).**

В акціонерних товариствах з кількістю акціонерів – власників простих акцій товариства до 100 осіб запроваджується посада ревізора (або обирається ревізійна комісія), а в товариствах з кількістю акціонерів – власників простих акцій товариства більш як 100 осіб обов'язково обирається ревізійна комісія.

Члени ревізійної комісії в таких товариствах обираються виключно шляхом кумулятивного голосування з числа фізич-

них осіб, які мають цивільну дієздатність. Голова ревізійної комісії обирається членами ревізійної комісії з їх числа простою більшістю голосів від кількісного складу ревізійної комісії, якщо інше не передбачено статутом або положенням про ревізійну комісію акціонерного товариства.

Додаткові вимоги щодо обрання ревізійної комісії (ревізора), кількісного складу комісії, порядку її діяльності та компетенція з питань, не передбачених цим Законом, визначаються статутом, положенням про ревізійну комісію або рішенням загальних зборів.

Ревізійна комісія (ревізор) може обиратися для проведення спеціальної перевірки фінансово-господарської діяльності товариства або на визначений період.

Стаття 77 Закону визначає перелік та порядок зберігання документів акціонерного товариства.

Акціонерне товариство зобов'язане зберігати, зокрема:

- 1) статут та внутрішні положення;
- 2) принципи (кодекс) корпоративного управління товариства;
- 3) протоколи загальних зборів і засідань органів товариства;
- 4) матеріали, з якими акціонери мають (мали) можливість ознайомитися під час підготовки до загальних зборів;
- 5) висновки ревізійної комісії (ревізора) та аудитора АТ;
- 6) річну фінансову звітність;
- 7) документи бухгалтерського обліку;
- 8) документи звітності, що подаються відповідним державним органам;
- 9) перелік афілійованих осіб товариства із зазначенням кількості, типу та/або класу належних їм акцій;
- 10) особливу інформацію про товариство згідно з вимогами законодавства.

Вищезгадані документи зберігаються в акціонерному товаристві за його місцезнаходженням або в іншому місці, відомому і доступному акціонерам.

Відповідальність за зберігання документів товариства покладається на голову колегіального виконавчого органу (особу, що здійснює повноваження одноосібного виконавчого органу) та на головного бухгалтера – щодо документів бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

Акціонерне товариство забезпечує кожному акціонеру доступ до документів, визначених статтею 77 Закону, крім документів бухгалтерського обліку, які не стосуються значних правочинів та правочинів, у вчиненні яких є заінтересованість, якщо інше не передбачено законами.

Порядок ознайомлення встановлено такий. Протягом 10 днів з моменту надходження письмової вимоги акціонера корпоративний секретар, а в разі його відсутності – виконавчий орган товариства зобов'язаний надати йому завірені копії документів, з урахуванням обмежень, передбачених Законом. За надання копій документів товариство може встановлювати плату, розмір якої не може перевищувати вартості витрат на виготовлення копій документів та витрат, пов'язаних з пересиланням документів поштою.

Будь-який акціонер, за умови повідомлення виконавчого органу товариства не пізніше ніж за два робочі дні, має право на ознайомлення з переліченими документами у приміщенні товариства за його місцезнаходженням у робочий час.

Акціонери можуть отримувати додаткову інформацію про діяльність товариства за згодою виконавчого органу товариства або у випадках і порядку, передбачених статутом або рішенням загальних зборів.

Публічне акціонерне товариство зобов'язане мати власну веб-сторінку в мережі Інтернет, на якій розміщується інформація, що підлягає оприлюдненню відповідно до законодавства, а також інформація, визначена пунктами 1-3, 5, 6, 10, 11, 13-16 Статті 77 Закону.

На вимогу акціонера або Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку акціонерне товариство надає перелік афілійованих осіб та відомості про належні їм акції товариства.

Акціонерне товариство зобов'язане розкривати інформацію відповідно до законів України.

Великий розділ Закону присвячений регламентації таких процедур як реорганізація та ліквідація акціонерного товариства. Згідно із Законом ці процедури здійснюються добровільно за рішенням загальних зборів, або у випадках, передбачених законом, за рішенням суду чи відповідних органів влади.

Закон чітко визначає **порядок проведення злиття, приєднання, поділу, виділу та перетворення акціонерних товариств.**

Добровільна ліквідація акціонерного товариства здійснюється за рішенням загальних зборів, у тому числі у зв'язку із закінченням строку, на який товариство створювалося, або після досягнення мети, з якою воно створювалося, у порядку, передбаченому Цивільним кодексом України та іншими актами законодавства, з урахуванням особливостей, встановлених Законом.

Інші підстави та порядок ліквідації товариства визначаються законодавством.

Якщо на момент ухвалення рішення про ліквідацію акціонерне товариство не має зобов'язань перед кредитором, його майно розподіляється між акціонерами у наступному порядку.

У разі ліквідації платоспроможного акціонерного товариства вимоги кредиторів та акціонерів задовольняються у такій черговості:

у першу чергу задовольняються **вимоги щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншими ушкодженнями здоров'я або смертю**, та вимоги кредиторів, забезпечені заставою чи іншим способом;

у другу чергу – **вимоги працівників, пов'язані з трудовими відносинами**, вимоги автора про плату за використання результату його інтелектуальної, творчої діяльності;

у третю чергу – вимоги щодо податків, зборів (обов'язкових платежів);

у четверту чергу – виплати нарахованих, але не виплачених дивідендів за привілейованими акціями;

у п'яту чергу – виплати за привілейованими акціями, які підлягають викупу відповідно до Закону;

у шосту чергу – виплати ліквідаційної вартості привілейованих акцій;

у сьому чергу – виплати за простими акціями, які підлягають викупу відповідно до Закону;

у восьму чергу – розподіл майна між акціонерами – власниками простих акцій товариства пропорційно до кількості належних їм акцій;

у дев'яту чергу – всі інші вимоги.

Розподіл майна кожної черги здійснюється після повного задоволення вимог кредиторів (акціонерів) попередньої черги.

У прикінцевих та перехідних положеннях Закону внесено відповідні зміни до таких законодавчих актів України:

- Господарського кодексу України;
- Цивільного кодексу України;
- Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні»;
- Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок»;
- Закону України «Про управління об'єктами державної власності».

До приведення у відповідність із цим Законом закони України, інші нормативно-правові акти діють у частині, що не суперечить цьому Закону.

Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку доручено протягом шести місяців з дня опублікування цього Закону розробити і прийняти відповідні підзаконні нормативно-правові акти, передбачені цим Законом.

2. Порівняльна характеристика елементів системи корпоративного управління згідно із Законом «Про господарські товариства» та Законом «Про акціонерні товариства»

№ п/п	Основні елементи системи корпоративних відносин	За Законом «Про господарські товариства»	За Законом «Про акціонерні товариства»
1	2	3	4
1	Види (типи) акціонерних товариств (АТ)	Відкриті та закриті АТ.	Запроваджено нову класифікацію акціонерних товариств. АТ поділяються на: публічні та приватні. Закон встановив 2-х річний перехідний період, за який існуючі АТ повинні змінити свій тип на публічні або приватні.
2	Цінні папери АТ	Акції, облігації та інші цінні папери відповідно до законодавства. Акції можуть бути іменними та «на пред'явника».	Всі акції АТ лише іменні та існують двох типів: прості та привілейовані. Останні можуть бути кількох класів, в залежності від обсягу прав, що надаються їх власникам. Частка привілейованих у загальній кількості акцій АТ не може перевищувати 25%. АТ може випускати облігації, інші цінні папери відповідно до законодавства.

1	2	3	4
3	Обіг цінних паперів АТ	<p>При створенні АТ акції можуть бути розповсюджені:</p> <p>а) шляхом відкритої підписки на них (у відкритих АТ), або</p> <p>б) розподілу між засновниками (у закритих АТ).</p>	<p>Емісія акцій може здійснюватися тільки за рішенням загальних зборів акціонерів. Інших цінних паперів – за рішенням наглядової ради АТ.</p> <p>Публічне АТ зобов'язане пройти процедуру лістингу та залишатися в біржовому реєстрі фондової біржі. При цьому купівля-продаж акцій публічного АТ може здійснюватися лише на фондовій біржі, на якій АТ пройшло процедуру лістингу.</p> <p>Купівля-продаж акцій приватного АТ не може здійснюватися на фондовій біржі (за винятком продажу через аукціон).</p>
4	Виплата дивідендів	<p>Закон надає акціонерам лише право на отримання дивідендів, проте не визначає умови та порядок їх виплати.</p>	<p>Законом визначено поняття дивідендів, умови, терміни та порядок виплати дивідендів.</p> <p>Встановлено конкретні обмеження, коли АТ не має права приймати рішення про виплату та здійснювати виплату дивідендів за простими та привілейованими акціями. Виплачуються виключно в грошовій формі і не пізніше 6 місяців після закінчення року.</p>
5	Права акціонерів АТ	<p>1. Брати участь в управлінні справами АТ в порядку, визначеному в статутних документах.</p> <p>2. Брати участь у розподілі прибутку АТ та одержувати його частку (дивіденди).</p> <p>3. Вийти в установленому порядку з товариства (відчужити свої акції).</p> <p>4. Одержувати інформацію про діяльність АТ.</p> <p>А також інші права, передбачені законодавством і установчими документами АТ.</p>	<p>Базові права акціонерів збережено, конкретизовано.</p> <p>Більш чітко визначено переважне право акціонерів при додатковій емісії акцій, встановлено механізм його реалізації.</p> <p>Визначено права власників привілейованих акцій, шляхи їх реалізації.</p>

1	2	3	4
6	Обов'язки акціонерів АТ	<p>1. Додержуватися установчих документів АТ і виконувати рішення органів управління АТ.</p> <p>2. Виконувати свої обов'язки перед АТ.</p> <p>3. Не розголошувати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію про діяльність АТ.</p> <p>4. Нести інші обов'язки, якщо це передбачено законодавством та установчими документами АТ.</p>	Збережено перелік обов'язків акціонера.
7	Гарантії забезпечення і захист прав акціонерів	<p>Базові права дрібних (міноритарних) акціонерів фактично не захищені, оскільки відсутні належні гарантії їх реалізації.</p>	<p>Посилено захист прав дрібних акціонерів, запроваджено додаткові гарантії їх реалізації, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> • гарантовано право дрібних акціонерів на участь у загальних зборах АТ; • забезпечена реалізація права дрібних акціонерів на участь в управлінні АТ (через механізм кумулятивного голосування); • забезпечено право дрібних акціонерів на отримання доходу від володіння акціями (через обов'язковий викуп АТ акцій у акціонера, та у випадку придбання контрольного пакета акцій АТ); • створено правовий механізм реалізації права акціонера на інформацію про діяльність АТ (нові правила ознайомлення акціонерів з документами АТ, проектами документів на загальні збори акціонерів, забезпечення публічності діяльності АТ). <p>Введено заборону посадовим особам АТ вимагати від акціонера-працівника АТ надання відомостей про те, як він має намір голосувати чи голосував на загальних зборах, або про відчуження чи намір відчужувати свої акції, а також вимагати передачі довіреності на участь у загальних зборах.</p> <p>За порушення цієї норми посадова особа АТ притягається до відповідальності, звільняється із займаної посади.</p>

1	2	3	4
8	Органи АТ	<p>1. Загальні збори акціонерів.</p> <p>2. Рада (спостережна рада) АТ.</p> <p>3. Виконавчий орган АТ (правління, або інший орган, передбачений статутом).</p> <p>4. Ревізійна комісія АТ.</p>	<p>1. Загальні збори акціонерів.</p> <p>2. Наглядова рада (комітети наглядової ради, корпоративний секретар).</p> <p>3. Виконавчий орган АТ (колегіальний або одноосібний виконавчий орган).</p> <p>4. Ревізійна комісія (ревізор) АТ.</p>
9	Загальні збори АТ, правовий статус	Вищий орган АТ.	Правовий статус збережено. Встановлена обов'язковість щорічного скликання загальних зборів і не пізніше 30 квітня наступного за звітним року. Визначено питання, які обов'язково включаються до порядку денного річних загальних зборів.
10	Компетенція загальних зборів	Визначено Статтею 41 Закону. Виконання окремих функцій загальних зборів може бути покладено на спостережну раду АТ.	Визначено Статтею 33 Закону, в якій суттєво розширено перелік питань, які належать до виключної компетенції загальних зборів. Повноваження, що належать до виключної компетенції загальних зборів, не можуть бути передані іншим органам АТ.
11	Право на участь у загальних зборах	Мають акціонери АТ та їх представники.	Мають особи, які включені до переліку акціонерів, що мають право на таку участь, або їх представники. Крім цього, за запрошенням особи, яка скликає загальні збори, в них мають право брати участь аудитор АТ, його посадові особи та представник профспілкового органу, який відповідно до статуту АТ представляє права та інтереси трудового колективу.
12	Проведення загальних зборів	Порядок проведення загальних зборів прописано в Статтях 43-45 Закону лише в загальних рисах.	Змінено багато процедурних моментів проведення загальних зборів. Повідомлення про проведення зборів розсилається акціонерам за 30 (а не 45) днів до дати проведення, пропозиції до порядку денного вносяться за 20 (а не 30) днів, обов'язково включаються до порядку денного пропозиції акціонерів, які володіють 5% (а не 10%) акцій АТ. Посадовим особам АТ та їх афілійованим особам заборонено бути представниками інших акціонерів АТ на загальних зборах. В публічному АТ голосування проводиться лише з використанням бюлетенів для голосування. Результати голосування доводяться до відома акціонерів на протязі 10 днів. Акціонер має право оскаржити рішення загальних зборів до суду протягом 3-х місяців з дати його прийняття.

1	2	3	4
13	Наглядова рада АТ	<p>Може створюватися в АТ.</p> <p>Є органом контролю за діяльністю виконавчого органу АТ.</p> <p>Компетенція ради Законом не визначена.</p>	<p>Обов'язково створюється в АТ з кількістю акціонерів 10 осіб і більше.</p> <p>Є органом, що здійснює захист прав акціонерів, і регулює та контролює діяльність виконавчого органу АТ.</p> <p>Встановлено залежність чисельності членів наглядової ради від кількості акціонерів в АТ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • в АТ з кількістю акціонерів 100 – 1000 осіб – не менше 5 членів; • понад 1000 осіб – не менше 7 членів; • понад 10000 осіб – не менше 9 членів. <p>Чітко визначена компетенція наглядової ради.</p> <p>Обрання членів наглядової ради публічного АТ здійснюється виключно шляхом кумулятивного голосування.</p> <p>Рада може утворювати постійні чи тимчасові комітети (з питань аудиту, інформаційної політики АТ), обрати корпоративного секретаря.</p> <p>У засіданнях ради на її запрошення з правом дорадчого голосу можуть брати участь представники профкому, уповноваженого трудовим колективом, який уклав колективний договір.</p>
14	Виконавчий орган АТ	<p>Правління або інший орган, передбачений статутом АТ.</p> <p>Виришує всі питання діяльності АТ, крім тих, що належать до компетенції загальних зборів і ради АТ.</p> <p>Підзвітне їм та організує виконання їх рішень.</p>	<p>Може бути колегіальним (правління, дирекція) або одноосібним (директор, генеральний директор).</p> <p>Здійснює управління поточною діяльністю АТ.</p> <p>Кількісний склад виконавчого органу та порядок призначення його членів визначається статутом АТ.</p> <p>На засіданнях колегіального виконавчого органу мають право бути присутніми члени наглядової ради, представник профкому, який уклав колективний договір.</p> <p>Протокол засідання колегіального виконавчого органу, підписаний головою, надається для ознайомлення на вимогу, зокрема, представника профкому, який уклав колективний договір.</p>
15	Ревізійна комісія (ревізор) АТ	<p>Здійснює контроль за фінансово-господарською діяльністю правління АТ.</p> <p>Члени комісії</p>	<p>Створюється для перевірки фінансово-господарської діяльності АТ.</p> <p>В АТ з кількістю акціонерів до 100 осіб загальні збори обирають ревізора (або ревізійну комісію), а в АТ з більшою кількістю акціонерів – обов'язково обирається ревізійна комісія. Ревізор або члени ревізій-</p>

1	2	3	4
		обираються з числа акціонерів, склад та порядок її діяльності затверджуються загальними зборами згідно із статутом АТ.	ної комісії не обов'язково повинні бути акціонерами АТ. Члени комісії обираються виключно шляхом кумулятивного голосування. Річна фінансова звітність публічного АТ підлягає обов'язковій перевірці незалежним аудитором.
16	Придбання значного та контрольного пакета акцій АТ	Процедура не прописана в Законі.	Закон визначає порядок придбання будь-якою особою значного (10% і більше) та контрольного (50% і більше) пакета акцій АТ. Запроваджена норма про обов'язкове оприлюднення такою особою наміру про придбання значного пакета акцій. АТ не має права перешкоджати такому придбанню. Ціна придбання акцій не може бути меншою, ніж ринкова ціна.
17	Обов'язковий викуп акціонерним товариством акцій на вимогу акціонерів	Процедура не прописана в Законі.	Закон надає право кожному акціонеру (власнику простих або привілейованих акцій) вимагати обов'язкового викупу акціонерним товариством належних йому акцій, якщо він зареєструвався для участі у загальних зборах та голосував проти прийняття загальними зборами рішення з питань, визначених Законом. АТ зобов'язане викупити належні акціонерів акції, при чому ціна викупу не може бути меншою, ніж їх ринкова вартість.
18	Значні правочини та правочини, щодо яких є заінтересованість	Здійснення таких правочинів Законом не регламентується.	Закон дає визначення таких правочинів, встановлює вимоги до порядку їх здійснення. Встановлює відповідальність осіб у разі порушення цих вимог.
19	Надання АТ інформації акціонерам	Акціонери мають право отримувати інформацію про діяльність АТ. На вимогу акціонера товариство зобов'язане надавати для ознайомлення річні баланси, звіти АТ про його діяльність, протоколи загальних зборів.	Закон визначає перелік документів, які АТ зобов'язане зберігати, у тому числі, кодекс (принципи) корпоративного управління АТ, перелік афілійованих (пов'язаних) осіб АТ із зазначенням кількості, типу, класу належних їм акцій. АТ зобов'язане надати кожному акціонеру: доступ до документів, які знаходяться на збереженні; завірені копії (за плату) цих документів. Публічне АТ зобов'язане мати веб-сторінку в мережі Інтернет, на якій розміщувати інформацію, що підлягає оприлюдненню згідно з законодавством, річну фінансову звітність. На вимогу акціонера АТ надає йому перелік афілійованих осіб та відомості про належні їм акції.

1	2	3	4
20	Припинення АТ шляхом реорганізації або ліквідації	Закон визначав порядок ліквідації АТ, проте не регламентував здійснення процедури реорганізації (злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення) АТ.	В Законі детально прописано порядок проведення реорганізації АТ шляхом злиття, приєднання, поділу, виділу, перетворення. Регламентовано процедуру ліквідації АТ, визначено порядок розподілу майна платоспроможного АТ, що ліквідується, між кредиторами та акціонерами.

3. Недоліки Закону «Про акціонерні товариства»

Норми Закону «Про акціонерні товариства», незважаючи на вагомий крок вперед у порівнянні із Законом «Про господарські товариства», все ж таки мають окремі недоліки, що не дозволяє стверджувати про їх повну відповідність міжнародним стандартам корпоративного управління.

Серед таких негативних моментів Закону вітчизняні експерти називають наступні:

1. Кворум загальних зборів акціонерів не знижено до 50%, а залишено на рівні 60%. Це все ж таки дозволить власникам пакета акцій 40% плюс одна голосуюча акція як і раніше зривати проведення загальних зборів, не з'являючись на них.

2. До тексту Закону у кінцевій редакції не увійшла норма, що пропонувалася у проекті закону, про обов'язкове спрямування акціонерним товариством частини чистого прибутку на виплату дивідендів акціонерам. Це дозволить мажоритарним (крупним) акціонерам привласнювати отриманий акціонерним товариством прибуток і не ділитися ним з дрібними акціонерами.

3. Закон не визначає відповідальності посадових осіб акціонерного товариства перед акціонерами. Тому є потреба законодавчо врегулювати випадки відповідальності членів наглядової ради та виконавчого органу за заподіяну ними шкоду АТ та акціонерам, та право акціонерного товариства або акціонера звернутися до суду з позовом до посадової особи про стягнення спричинених збитків.

4. За Законом зобов'язання викупу акціонерним товариством акцій у акціонерів, які проголосували проти ряду визначених Зако-

ном рішень, не поширюється на акціонерів, які не брали участі у загальних зборах. Це фактично позбавляє дрібних акціонерів, які з тих чи інших причин не змогли взяти участь у загальних зборах, а прийняте рішення не відповідає їх інтересам, права вимагати викупу акціонерним товариством належних їм акцій.

5. У Статтях 64 і 65 Закону на особу, яка має намір придбати значний або контрольний пакет акцій АТ, покладаються певні обов'язки, проте в них не визначено ні механізм контролю за виконанням цих обов'язків, ні відповідальність за їх невиконання.

6. В міжнародних стандартах корпоративного управління та «Принципах корпоративного управління України», які затверджені Рішенням ДКЦПФР №52 від 24.01.2008 р. «Про схвалення проекту нової редакції Принципів корпоративного управління України, затверджені рішенням ДКЦПФР від 11.12.2003 р. №571», відзначається важлива роль заінтересованих осіб акціонерного товариства. До них належать: працівники (як ті, які є акціонерами АТ, так і ті, які не є акціонерами), споживачі продукції товариства, кредитори, територіальна громада, державні органи та органи місцевого самоврядування. В тексті «Принципів» та «Анотацій до них» встановлюються зобов'язання акціонерного товариства щодо дотримання прав та інтересів заінтересованих осіб, а також – визначаються можливі додаткові права цих осіб, зокрема, трудового колективу, щодо участі в управлінні АТ, розповсюдження між працівниками акцій АТ, розподілі частини прибутку товариства. Проте в Законі, на жаль, всі ці загальноприйняті в розвинених країнах права заінтересованих осіб не знайшли відображення. Тому є потреба закріпити їх в статутах і внутрішніх положеннях акціонерних товариств та колективних договорах.

7. Закон для існуючих відкритих та закритих акціонерних товариств встановлює дворічний перехідний період, за який вони зобов'язані змінити свій тип на публічні або приватні акціонерні товариства. При цьому публічні АТ (де акціонерів більше 100 осіб) повинні пройти процедуру лістингу і залишатися в реєстрі принаймні однієї фондової біржі. Але переважна більшість нинішніх відкритих АТ цим вимогам не відповідає. Крім того, далеко не всі мажоритарні акціонери побажають відкрити інформацію про АТ та поділитися владою і прибутками з дрібними акціонерами.

Оскільки Закон не встановлює, що відкриті АТ змінюють свій тип на публічні АТ, а закриті АТ – на приватні АТ, чітко не визначає

порядок цих трансформацій акціонерних товариств у різних можливих випадках, виникнуть ситуації, коли, наприклад:

– відкрите АТ з кількістю акціонерів більше 100 осіб не бажає, або не може, або не встигає змінити свій тип на публічне АТ;

– закрите АТ з кількістю акціонерів більше 100 осіб не може змінити свій тип на приватне АТ, і не бажає, або не може стати публічним АТ.

Одним із виходів з подібних ситуацій може стати рішення великих акціонерів про перетворення акціонерного товариства в товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ). Така трансформація неминуче призведе до суттєвого звуження прав дрібних акціонерів (які стануть учасниками товариства), не відповідає інтересам трудового колективу, а тому не повинна підтримуватися профспілковим комітетом.

4. Практичні поради профспілковим комітетам щодо використання у своїй роботі окремих нововведень Закону «Про акціонерні товариства»

Як зазначалося вище, новий Закон України «Про акціонерні товариства» надає акціонерам-працівникам та профспілковим комітетам, як представникам трудових колективів акціонерних товариств, додаткові права та відкриває нові можливості у сфері корпоративного управління підприємств. Профспілковому активу їх, безумовно, необхідно знати та максимально ефективно використовувати у своїй роботі.

Для цього профспілковому комітету акціонерного товариства доцільно здійснити наступні заходи.

1. **Провести** інформаційно-роз'яснювальну роботу (навчання) серед профспілкового активу та працівників-акціонерів підприємства щодо основних положень Закону, всього комплексу прав акціонерів, що ним надаються, гарантій їх реалізації та механізмів захисту, а також – про обов'язки акціонерного товариства, його органів та посадових осіб перед акціонерами та працівниками товариства.

2. З метою прискорення приведення Статуту та внутрішніх документів АТ у відповідність до норм нового Закону, **ініціювати** через акціонерів-працівників товариства внесення відповідних змін та доповнень до чинних Статуту та внутрішніх документів АТ, брати участь у розробці проектів цих змін і доповнень.

3. **Ініціювати** внесення до Статуту акціонерного товариства положення про те, що профспілковий комітет первинної організації ПМГУ є представником прав та інтересів трудового колективу акціонерного товариства.

***Пояснення:** Статтею 34, п. 1 Закону визначено, що у загальних зборах АТ може брати участь представник органу, який відповідно до статуту АТ представляє права та інтереси трудового колективу.*

4. **Домогтися** внесення у Колективний договір (та Статут АТ) положення, що наглядова рада АТ, акціонери, які скликають загальні збори акціонерів, колегіальний виконавчий орган АТ завчасно обов'язково запрошують представника профспілкового комітету на загальні збори, засідання наглядової ради та засідання колегіального виконавчого органу акціонерного товариства.

При цьому необхідно: визначити, що запрошення подається профкому у письмовій формі, встановити конкретні строки його подання, відповідальну особу АТ, яка надає запрошення.

***Пояснення:** Статтями 34 та 55 Закону встановлено, що представник трудового колективу бере участь у загальних зборах, засіданнях наглядової ради АТ за відповідним запрошенням.*

5. **Визначити свого представника для участі у загальних зборах акціонерів, засіданнях наглядової ради та колегіального виконавчого органу**, надіслати цю інформацію до наглядової ради і колегіального виконавчого органу АТ. Представник профспілкового комітету зобов'язаний брати участь у роботі цих органів АТ та інформувати профспілковий комітет та трудовий колектив про прийняті ними рішення.

6. **Домагатися** внесення до колективного договору положення про добровільне прийняття та дотримання акціонерним товариством «Принципів корпоративного управління України», які затверджені Рішенням ДКЦПФР №52 від 24.01.2008 р. «Про схвалення проекту нової редакції Принципів корпоративного управління України, затверджені рішенням ДКЦПФР від 11.12.2003 р. №571».

Пояснення: «Принципи» та «Анотації до них» є загально-прийнятими стандартами, які лежать в основі ефективного корпоративного управління, вони, зокрема, включають до себе чіткий перелік прав акціонерів та обов'язків акціонерного товариства перед акціонерами. Крім того, у Розділі 6 «Заінтересовані особи» Принципів та Анотацій відзначається важлива роль трудового колективу (не акціонерів) акціонерного товариства як одного з таких заінтересованих осіб, визначено обов'язки акціонерного товариства перед працівниками, зокрема:

- АТ повинні сприяти активній участі працівників у процесі корпоративного управління та підвищенню їх заінтересованості в ефективній діяльності товариства;

- надавати можливість своєчасно отримувати інформацію про фінансовий стан товариства, результати його діяльності, порядок управління та суттєві факти, що стосуються фінансово-господарської діяльності товариства.

Також зазначено, що одним із довгострокових завдань АТ є захист інтересів своїх працівників, а практика корпоративного управління будь-якого акціонерного товариства може передбачати:

- прийняття органами АТ рішень з певних питань за погодженням з представниками трудового колективу;

- інформування працівників про прийняті товариством рішення, що можуть зачіпати їх інтереси;

- участь представників трудового колективу у роботі наглядової ради та її комітетів;

- розповсюдження між працівниками акцій АТ;

- розподіл між ними частини прибутку та інші заходи заохочення;

- запровадження посади спеціального омбудсмена для розгляду конфіденційних звернень (скарг, пропозицій) працівників стосовно діяльності виконавчого органу або окремих посадових осіб та доведення відповідної інформації до відома наглядової ради.

7. **Внести** до наглядової ради АТ пропозицію щодо розробки та затвердження акціонерним товариством **власного Кодексу (принципів) корпоративного управління АТ** у відповідності з нормами Закону та Рішеннями Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР) №52 від 24.01.2008 р. «Про схвалення проекту нової редакції Принципів корпоративного управління України, затверджені рішенням ДКЦПФР від 11.12.2003 р.» та «Про схвалення

Типового положення про корпоративне управління відкритого акціонерного товариства» №737 від 02.07.2008 р.

Пояснення: Вищезгадані Рішення ДКЦПФР та «Принципи» носять рекомендаційний характер, разом з цим Статтею 77 Закону визначено, що акціонерне товариство зобов'язане зберігати у себе принципи (кодекс) корпоративного управління.

8. Використовувати на загальних зборах акціонерів механізм кумулятивного голосування (див. стор. 15) для забезпечення обрання представників акціонерів-працівників (або всіх міноритарних акціонерів) до наглядової ради і ревізійної комісії АТ. Для цього необхідно:

- представнику профспілкового комітету, який є акціонером АТ, отримати довіреності від акціонерів-працівників АТ на право голосування на загальних зборах акціонерів та консолідувати (об'єднати) їх голоси;

- визначити представників, кандидатури яких будуть внесені на загальні збори для обрання до складу наглядової ради і ревізійної комісії;

- доручити представнику профспілкового комітету, який отримав довіреності, віддати на загальних зборах акціонерів всі консолідовані голоси за визначені кандидатури до наглядової ради і ревізійної комісії;

- у разі, якщо частка акціонерів-працівників у статутному фонді АТ не значна, що не дозволяє забезпечити обрання представників профспілкового комітету до наглядової ради і ревізійної комісії, профспілковому комітету доцільно об'єднати зусилля та голоси із сторонніми міноритарними акціонерами, які не є працівниками АТ, щоб разом забезпечити обрання спільних представників до складу цих органів.

9. Після завершення засідань колегіального виконавчого органу АТ **вимагати надання** профспілковому комітету для ознайомлення підписані головуєчим на засіданні протоколи засідань, забезпечити належне зберігання копій цих протоколів у профспілковому комітеті.

Доцільно закріпити у Колективному договорі норму про обов'язковість надання профкому для ознайомлення протоколів засідань колегіального виконавчого органу АТ (наказів одноосібного виконавчого органу АТ). При цьому слід також чітко прописати процедуру надання цих документів, відповідальну за це особу АТ, передбачити санкції за їх ненадання.

***Пояснення:** Таке право передбачено Статтею 59 Закону.*

10. **Внести** пропозицію наглядовій раді АТ на наступних загальних зборах акціонерів привести Статут та інші внутрішні положення АТ у відповідність до норм Закону. **При вирішенні питання зміни типу АТ домагатися трансформації відкритого АТ в публічне АТ.**

У разі, якщо це не буде зроблено на протязі двох років з дня набрання чинності Законом, будь-який акціонер АТ має право (після закінчення зазначеного строку) звернутися до суду з позовом про примусове приведення статуту АТ у відповідність із Законом.

***Пояснення:** Ця норма зазначена у п. 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» Закону.*

10. В акціонерних товариствах із значною чисельністю акціонерів-працівників доцільно доручити одному із членів профспілкового комітету напрямок роботи із дрібними (міноритарними) акціонерами. Запровадити моніторинг стану дотримання акціонерним товариством прав та інтересів дрібних акціонерів.

* * *

За оцінками вітчизняних та міжнародних експертів, Закон «Про акціонерні товариства» багато в чому відповідає міжнародним стандартам у сфері корпоративного управління. Цей документ матиме значний вплив на розвиток економіки України в довгостроковій перспективі. Зокрема, він удосконалив систему захисту прав власників акцій, особливо дрібних акціонерів, якими здебільшого є акціонери-працівники, сприятиме підвищенню рівня відкритості та прозорості акціонерних товариств, розвитку фондового ринку та залученню інвестицій.

**Управління соціально-економічного,
правового захисту, трудових відносин
Центрального комітету ПМГУ**

ДЕРЖАВНА КОМІСІЯ З ЦІННИХ ПАПЕРІВ
ТА ФОНДОВОГО РИНКУ

РОЗ'ЯСНЕННЯ

«17» лютого 2009 р.

м. Київ

№3

**Щодо порядку застосування окремих положень
Розділу XVII «Прикінцеві та перехідні положення»
Закону України «Про акціонерні товариства»
у зв'язку з набранням ним чинності**

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку відповідно до пункту 23 статті 7 Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» роз'яснює питання порядку застосування окремих положень Розділу XVII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про акціонерні товариства» у зв'язку з набранням ним чинності.

Згідно з пунктом 1 Прикінцевих та перехідних положень Закон України «Про акціонерні товариства» (далі – Закон) набирає чинності через шість місяців з дня його опублікування. Закон було опубліковано в офіційному друкованому виданні – газеті «Урядовий кур'єр» №202 від 29.10.2008 року. Таким чином, цей Закон набуває чинності з 29.04.2009 року.

Пунктом другим Розділу XVII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про акціонерні товариства» передбачено, що через два роки з дня набрання чинності цим Законом (тобто з 29.04.2011 року) втрачають чинність статті 1-49 Закону України «Про господарські товариства» у частині, що стосується акціонерних товариств.

Абзацом першим пункту п'ятого Розділу XVII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про акціонерні товариства» передбачено, що статuti та інші внутрішні положення акціонерних товариств, створених до набрання чинності цим Законом, підлягають приведенню у відповідність з нормами цього Закону не пізніше ніж протягом двох років з дня набрання чинності цим Законом (тобто в термін до 29.04.2011 року).

Приведення діяльності відкритого акціонерного товариства та закритого акціонерного товариства у відповідність до вимог Закону України «Про акціонерні товариства» потребує здійснення таких дій:

- внесення змін до статуту товариства шляхом викладення статуту у новій редакції, які в тому числі передбачають зміни найменування акціонерного товариства з відкритого/закритого акціонерного товариства на публічне/приватне акціонерне товариство, а також виконання всіх інших вимог Закону України «Про акціонерні товариства» у статуті товариства;

- приведення внутрішніх документів товариства у відповідність до вимог Закону України «Про акціонерні товариства», а також нової реакції статуту товариства.

Приведення діяльності відкритого акціонерного товариства та закритого акціонерного товариства у відповідність до вимог Закону України «Про акціонерні товариства» не потребує застосування процедури припинення акціонерного товариства.

Виконанням вимог абзацу першого пункту п'ятого Розділу XVII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про акціонерні товариства», тобто приведенням діяльності відкритого акціонерного товариства та закритого акціонерного товариства у відповідність до вимог Закону є здійснення всіх зазначених вище дій.

Часткове виконання вимог абзацу першого пункту п'ятого Розділу XVII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про акціонерні товариства» не є виконанням вимог Закону.

Датою приведення діяльності відкритого акціонерного товариства та закритого акціонерного товариства у відповідність до вимог Закону України «Про акціонерні товариства» є дата державної реєстрації змін до статуту шляхом викладення статуту у новій редакції, які в тому числі передбачають зміну найменування акціонерного товариства з відкритого/закритого акціонерного товариства на публічне/приватне акціонерне товариство.

Відповідно до пункту сьомого Розділу XVII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про акціонерні товариства» акціонерні товариства звільняються від сплати реєстраційного збору під час реєстрації змін до статуту товариства або статуту в новій редакції у зв'язку з приведенням його у відповідність із цим Законом.

З метою виконання вимог законодавства щодо строків, в тому числі приведення статутів та інших внутрішніх документів акціонерного товариства у відповідність до вимог Закону України «Про акціонерні товариства» рекомендується прийняти на річних загальних зборах акціонерного товариства у 2010 році рішення про викладення статуту у новій редакції, в тому числі зміни найменування товариства з відкритого/закритого акціонерного товариства на публічне/приватне акціонерне товариство, у зв'язку з приведенням діяльності акціонерних товариств у відповідність до вимог Закону України «Про акціонерні товариства».

Акціонерні товариства до приведення у відповідність з нормами Закону статуту та інших внутрішніх положень акціонерного товариства мають керуватись у своїй діяльності з 29.04.2009 року до 28.04.2011 року Законом України «Про господарські товариства» та відповідними підзаконними нормативно-правовими актами. Цими ж актами законодавства регулюються взаємовідносини товариства з акціонерами, інвесторами, органами державної влади та іншими особами.

Акціонерні товариства, які починаючи з 29.04.2009 року привели свою діяльність у відповідність до Закону, мають керуватись у своїй діяльності Законом України «Про акціонерні товариства» та відповідними підзаконними нормативно-правовими актами. Цими ж актами законодавства регулюються взаємовідносини товариства з акціонерами, інвесторами, органами державної влади та іншими особами.

При цьому, починаючи з 29.04.2009 р. всі акціонерні товариства, в тому числі ті, що ще не привели свою діяльність у відповідність до Закону України «Про акціонерні товариства», зобов'язані керуватись у своїй діяльності положеннями Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», Закону України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні», Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» та Закону України «Про управління об'єктами дер-

жавної власності», в тому числі тими, що внесені до зазначених законодавчих актів Розділом XVII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про акціонерні товариства».

Крім того, починаючи з 29.04.2011 р. всім акціонерним товариствам необхідно виконувати всі вимоги Закону України «Про акціонерні товариства» в повному обсязі, в тому числі, положення частини другої статті 20 щодо виключно бездокументарної форми існування акцій.

Пунктом шостим Розділу XVII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про акціонерні товариства» передбачено, що у разі якщо після набрання чинності цим Законом загальними зборами акціонерного товариства, створеного до набрання чинності цим Законом, прийнято рішення про зміну розміру статутного капіталу товариства, деномінацію акцій та емісію цінних паперів, таке товариство зобов'язане привести свою діяльність у відповідність із цим Законом та внести відповідні зміни до статуту та інших внутрішніх документів товариства.

Невнесення таких змін до статуту та інших внутрішніх документів акціонерного товариства є підставою для відмови в державній реєстрації випуску цінних паперів цього товариства.

Таким чином, у разі якщо починаючи з 29.04.2009 р. загальними зборами відкритого акціонерного товариства або закритого акціонерного товариства, прийнято рішення про зміну розміру статутного капіталу товариства (збільшення або зменшення розміру статутного капіталу), деномінацію акцій та емісію цінних паперів, таке товариство зобов'язане привести свою діяльність у відповідність із цим Законом.

У разі, якщо збори засновників акціонерного товариства проводяться починаючи з 29.04.2009 року, такі збори засновників приймають відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства» рішення про заснування публічного акціонерного товариства або приватного акціонерного товариства.

Голова Комісії

А. БАЛЮК

ДЛЯ НОТАТОК